

ESEJ

Ambrozijansko pjevanje je živo

Petar Zdravko Blajić, Split

(Nastavak)

U ovom dijelu našeg (kratkog) prikaza ambrozijanskog pjevanja evo jednog zaista sažetog "hoda" ili povijesne sheme od III. do XIV. stoljeća u kojem je periodu relativno lako pokazati njegovu neprekinutu tradiciju; ta činjenica neprekinute tradicije od primarnog je značaja i zanimljivosti za povijest liturgije i još više za povijest (zapadne) glazbe. Počet ćemo od III. stoljeća, iako smo o tome već govorili, radi razumljivih razloga potpunosti sheme.

III. stoljeće: Sveti Ambrozije, milanski biskup i crkveni otac (340-379), nalazi u Milanu tradiciju pjevanja koje seže od druge polovice II. na III. stoljeće, napjeva *Laus Magna Angelorum*. Iz toga teksta i napjeva s vremenom će nastati *Gloria in excelsis Deo* u misi rimokatoličkog obreda u upotrebi do danas.

IV. stoljeće: Ovo stoljeće karakterizira pjevanje himana sv. Ambrozija i rasponzorijalni način pjevanja psalmodije. Spomenimo da godina 386. označuje u Milanu, kako smo ranije spomenuli, dokumentarni početak europske narodne glazbe.

V./VI. stoljeće: Sačuvan je *Saracenski kodeks*; radi se o preostala sačuvana 72 folija ambrozijanskog evanđelistara ispisana i ukrašena zlatnom i purpurnom bojom s kasnijim glosama (iz VII. i VIII. st.) koje je vjerojatno stavljao *magister chori* za pjevanje evanđeoskih tekstova označenih često upotrebljivanom glosom *finet - finis - finit*.

VIII. stoljeće: Iz prve polovine osmog stoljeća, za vrijeme vladavine Liutpranda (712-744), ima nekoliko svjedočanstava od znatne važnosti (bez obzira o istinitosti legendâ koje donosi Landolf Stariji).

a) Pavao Đakon u svojoj *Povijesti Langobarda* govori o ambrozijanskoj liturgiji "proširenoj i rascvjetalnoj" u svojoj službenoj (kodificiranoj) formi oficija i psalmodije, dakle načina pjevanja psalama, kada je u Milanu bio biskup Teodor.

b) U dokumentu poznatom kao *Versum de Mediolano civitate* (Pohvale gradu — državi — Milanu) ističe se, među ostalim, sjaj ceremonijâ ambrozijanskog obreda koje se dnevno izvode s pjevanjem psalama i s orguljama (to je prvi spomen orgulja u Milanu).

c) Biskup Teodor napisao je *expositio* (izvješće) o ambrozijanskom oficiju svoga vremena, iako je redakcija toga dokumenta sačuvana tek iz XI. stoljeća.

U drugoj polovini VIII. st. (784. g.) osnovan je *Monasterium Sancti Ambrosii* (samostan sv. Ambrozija) za koji je bio propisan oficij s pjevanjem, osobito psalama.

IX. stoljeće: Ljubav i briga za dostojno slavljenje božanskog oficija (časoslova), dakle, i za ambrozijansko pjevanje psalama, potakla je gradnju do same katedrale "crkvu blizanku" *ecclesia jemalis* (zimsku crkvu), manje hladnu, za odvijanje ceremonija, za pjevanje oficija s psalmima, od listopada do Uskrsa. To se je dogodilo za biskupa Angilberta I. godine 821.

U drugoj polovini IX. st. u Milanu su nastala četiri remekdjela knjižarskog umijeća i umjetnosti izravno povezana s pjevanjem; radi se o četiri psaltira: *Simeonov psaltir* napisan u skriptoriju samostana sv. Ambrozija i tri psaltira s dijakritičnim znakovima, tj. s neumama, napisana u biskupijskom skriptoriju.

X./XI. stoljeće: Fragmentarno je sačuvan priručnik za ambrozijansku liturgiju s kasnije nadodanim neumama; čuva se u poznatoj milanskoj biblioteci *Ambrosiana*.

XII. stoljeće: Iz toga vremena imamo više kodeksa s ambrozijanskim napjevima zabilježenima na crtovlju od više crta. Da spomenemo najznačajnije: 27 antifonara (napisana za upotrebu u gore spomenutoj "zimskoj crkvi") i 24 za cijelu liturgijsku godinu, 52 različitih namjena, 18 zbirki psalama i himana, 9 procesionara, 7 *agenda mortuorum*, 30-tak rukopisa s kadencijalnim akcentima itd.

Naglasimo da ovaj izbor nije potpun i definitivan, jer se iz godine u godinu obogaćuje novim otkrićima. Od XII. st. i nadalje ambrozijansko pjevanje proživljava period stabilizacije dokumentiran prekrasnim kodeksima, osobito za period od XII. do XV. stoljeća, i tako je to pjevanje gotovo nepromijenjeno stiglo do naših dana. Zanimljivo je da ambrozijansko pjevanje nema, makar koliko je do sada poznato, adiestematičnih rukopisa, tj. s napjevima ispisanim *in campo aperto* (bez ikakvih crta — "na otvorenome"). Iz te činjenice ne smije se zaključiti na nevjerodostojnost potpune "tradicionalnosti" ambrozijanskog pjevanja inače bogato dokumentiranu diastematičnim kodeksima, to znači s napjevima ispisanim na jednoj ili više crta držeći na umu nediskutabilnu i k tomu najintimniju povijesno-liturgijsku svezu između ambrozijanskog obreda i pjevanja od prvih početaka do danas, što znači kroz punih 16 stoljeća.

(Nastavak slijedi)